

Orzecznictwo dla celów pozarentowych

Podstawa prawna: Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2024, poz. 44, z późn. zm.); Rozporządzenie MGPIPS z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (Dz. U. z 2021, poz. 857, z późn. zm.), Rozporządzenia Ministra Rodziny i Polityki Społecznej: z dnia 23 listopada 2023 w sprawie ustalania poziomu potrzeby wsparcia (Dz. U. z 2023 poz. 2581) oraz z dnia 11 grudnia 2023 w sprawie wzoru wniosku o wydanie decyzji ustalającej poziom potrzeby wsparcia oraz wzoru kwestionariusza samooceny trudności w zakresie wykonywania czynności związanych z funkcjonowaniem (Dz. U. z 2023 poz. 2732)

Orzeczenie o stopniu niepełnosprawności jest wydawane przez powiatowy zespół ds. orzekania o niepełnosprawności osobie, która ukończyła 16 lat i cechuje się trwałą lub okresową niezdolnością do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującego niezdolność do pracy. Wyróżnia się trzy stopnie niepełnosprawności: znaczny, umiarkowany i lekki. Posiadanie takiego orzeczenia pozwala korzystać ze wszystkich uprawnień osób niepełnosprawnych, oprócz prawa do renty. Osoba, która nie ukończyła 16 lat może uzyskać **orzeczenie o niepełnosprawności**, jeśli ma naruszoną sprawność fizyczną lub psychiczną o przewidywanym okresie trwania powyżej 12 miesięcy, z powodu wady wrodzonej, długotrwałej choroby lub uszkodzenia organizmu, powodującą konieczność zapewnienia im całkowitej opieki lub pomocy w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych w sposób przewyższający wsparcie potrzebne osobie w danym wieku. Uprawnienia osoby posiadającej orzeczenie o stopniu niepełnosprawności, to np. możliwość uczestniczenia w terapii zajęciowej i turnusach rehabilitacyjnych, możliwość uzyskania odpowiedniego zatrudnienia i podleganie przywilejom pracowniczym osób niepełnosprawnych, możliwość korzystania ze szkoleń (w tym specjalistycznych) i dofinansowania własnej działalności gospodarczej lub rolniczej, ulgi komunikacyjne, podatkowe, zwolnienie z opłat radiowo-telewizyjnych, możliwość korzystania z pomocy społecznej, prawo do zasiłku pielęgnacyjnego, do karty parkingowej, itp. UWAGA: **Osoby posiadające ważne orzeczenie ZUS o niezdolności do pracy lub ważne orzeczenie organu rentowego (ZUS, MSWiA, MON), wydane przed dniem 1 stycznia 1998 r. o zaliczeniu do jednej z grup inwalidów lub ważne orzeczenie KRUS o niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym, wydane przed 1 stycznia 1998 r., nie muszą ubiegać się o orzeczenie stopnia niepełnosprawności, aby korzystać z w/w uprawnień.** Osoby te muszą jednak liczyć się z tym, że czasem może im być do tego dodatkowo potrzebne zaświadczenie o rodzaju niepełnosprawności, jeśli posiadane orzeczenia tego nie zawierają, ewentualnie wydane przez powiatowy zespół ds. orzekania o niepełnosprawności tzw. **orzeczenie o wskazaniach do ulg i uprawnień** (np. obecnie w przypadku karty parkingowej). Orzeczenie lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (ew. orzeczenie o inwalidztwie):

- o całkowitej niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji (o zaliczeniu do I grupy inwalidów) lub o niezdolności do samodzielnej egzystencji traktowane jest na równi z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności,
- o całkowitej niezdolności do pracy (o zaliczeniu do II grupy inwalidów) jest traktowane na równi z orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności,
- o częściowej niezdolności do pracy (o zaliczeniu do III grupy inwalidów) jest traktowane na równi z orzeczeniem o lekkim stopniu niepełnosprawności.

Osoby o stałej lub długotrwałej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym, którym przysługuje zasiłek pielęgnacyjny traktowane są na równi z osobami zaliczonymi do znacznego stopnia niepełnosprawności; pozostałe osoby niezdolne do pracy w gospodarstwie rolnym traktowane są na równi z osobami zaliczonymi do lekkiego stopnia niepełnosprawności. Orzeczenie o stopniu niepełnosprawności lub o niepełnosprawności powiatowy zespół ds. orzekania o niepełnosprawności wydaje na wniosek osoby zainteresowanej lub jej przedstawiciela ustawowego. Przy orzekaniu bierze się pod uwagę:

- zaświadczenie lekarskie zawierające opis stanu zdrowia wydane przez lekarza, pod którego opieką znajduje się osoba zainteresowana oraz inną dokumentację lekarską,
- ocenę stanu zdrowia wystawioną przez lekarza - przewodniczącego składu orzekającego,
- wiek, płeć, wykształcenie, zawód i kwalifikacje osoby zainteresowanej,
- możliwość przywrócenia zdolności do wykonywania dotychczasowego lub innego zatrudnienia,

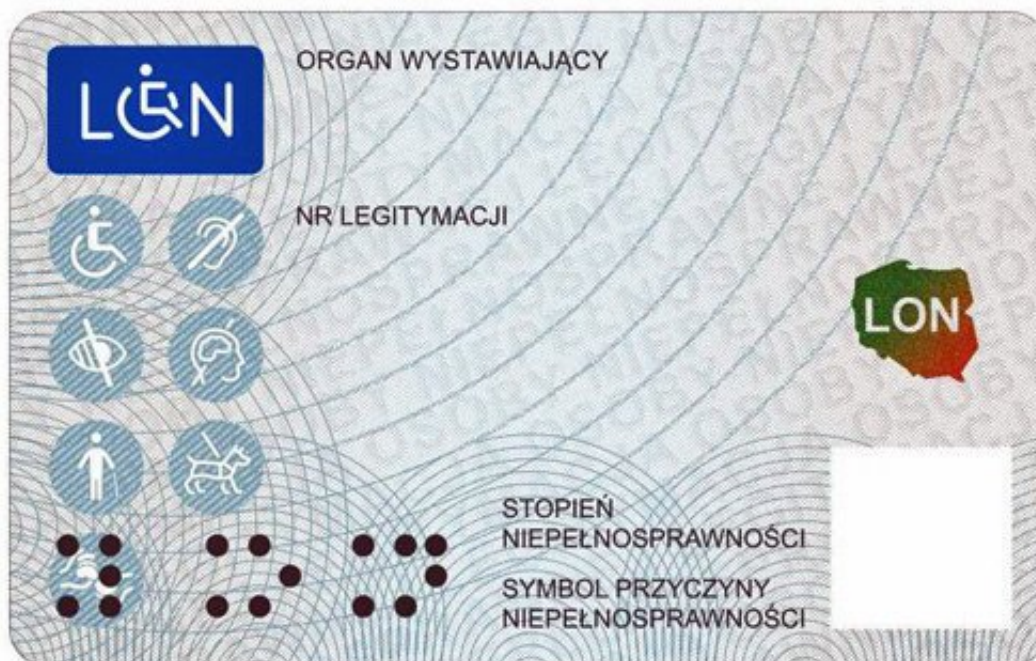
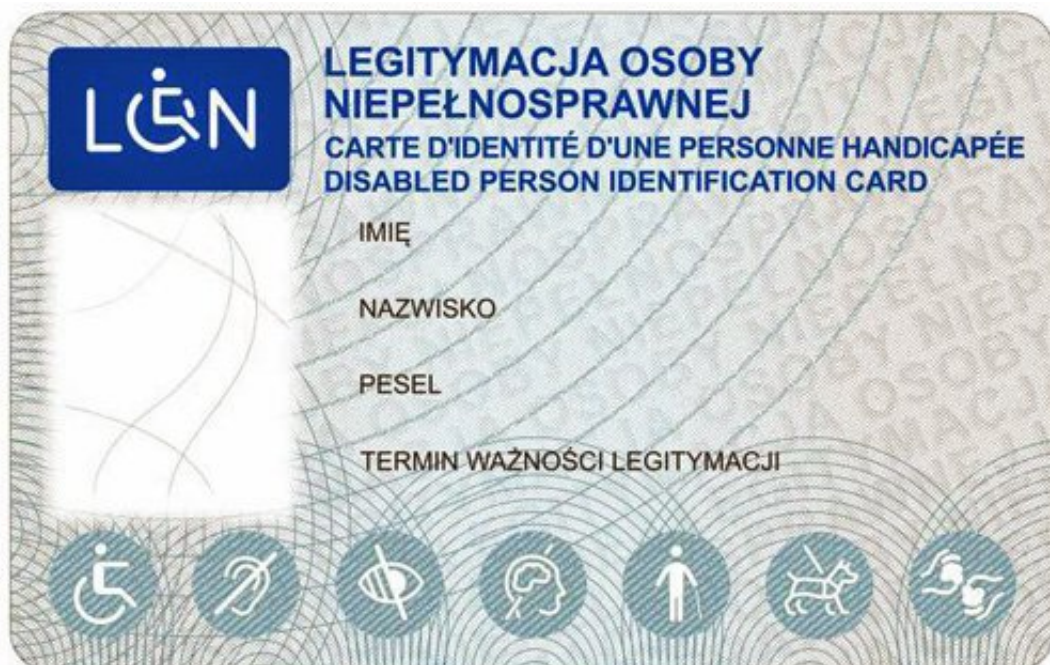
- ograniczenia występujące w samodzielnej egzystencji i uczestnictwie w życiu społecznym, możliwość poprawy funkcjonowania osoby zainteresowanej w powyższym zakresie.

Stopień niepełnosprawności osoby zainteresowanej lub niepełnosprawność dziecka orzeka się na czas określony lub na stałe (w przypadku dziecka nie dłużej niż do czasu osiągnięcia 16 lat).

Orzeczenie powiatowego zespołu, poza ustaleniem stopnia niepełnosprawności (niepełnosprawności) i okresu na jaki go (ją) orzeczono, powinno zawierać **symbol przyczyny niepełnosprawności** oraz **wskazania**, dotyczące w szczególności:

- odpowiedniego zatrudnienia uwzględniającego psychofizyczne możliwości danej osoby,
- szkolenia, w tym specjalistycznego,
- zatrudnienia w zakładzie aktywności zawodowej,
- uczestnictwa w terapii zajęciowej,
- konieczności zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze oraz pomoce techniczne ułatwiające funkcjonowanie danej osoby,
- korzystania z systemu środowiskowego wsparcia w samodzielnej egzystencji, przez co rozumie się korzystanie z usług socjalnych, opiekuńczych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych świadczonych przez sieć instytucji pomocy społecznej, organizacje pozarządowe oraz inne placówki,
- konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji,
- konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji,
- spełniania przez osobę niepełnosprawną przesłanek określonych w art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym,
- zamieszkiwania w oddzielnym pokoju, o którym mowa w art. 5 ust. 3 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych.

Od orzeczenia powiatowego zespołu ds. orzekania o niepełnosprawności przysługuje odwołanie do wojewódzkiego zespołu ds. orzekania o niepełnosprawności, w terminie 14 dni od daty doręczenia orzeczenia. Odwołanie składa się za pośrednictwem powiatowego zespołu, który przekazuje je wraz z aktami do wojewódzkiego zespołu ds. orzekania o niepełnosprawności. **Od orzeczenia wydanego przez wojewódzki zespół przysługuje, w ciągu 30 dni, odwołanie do Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych** za pośrednictwem organu, który wydał orzeczenie, tzn. wojewódzkiego zespołu. Postępowanie w sprawach odwołań jest wolne od kosztów i opłat sądowych. Osoba niepełnosprawna posiadająca orzeczenie o niepełnosprawności albo o stopniu niepełnosprawności wydane **na czas określony** może wystąpić do powiatowego zespołu z wnioskiem o wydanie kolejnego orzeczenia o niepełnosprawności albo o stopniu niepełnosprawności nie wcześniej niż 2 miesiące przed upływem terminu ważności posiadanego orzeczenia. O wydanie nowego orzeczenia można też wystąpić w przypadku zmiany stanu zdrowia. Jeżeli wniosek o wydanie kolejnego orzeczenia o niepełnosprawności albo o stopniu niepełnosprawności został złożony w okresie ważności "starego" orzeczenia, to zachowuje ono ważność do dnia wydania kolejnego ostatecznego orzeczenia, nie dłużej jednak niż przez okres 6 miesięcy. Po otrzymaniu wniosku o wydanie kolejnego orzeczenia, przewodniczący powiatowego zespołu wydaje niezwłocznie zaświadczenie potwierdzające złożenie tego wniosku oraz określające termin ważności dotychczasowego orzeczenia o niepełnosprawności albo o stopniu niepełnosprawności. Zaświadczenie to stanowi podstawę do przedłużenia na ten sam okres wszelkich świadczeń uzależnionych od niepełnosprawności. **Powiatowy zespół wystawia osobie posiadającej prawomocne orzeczenie o stopniu niepełnosprawności albo prawomocne orzeczenie o wskazaniach do ulg i uprawnień, legitymację dokumentującą stopień niepełnosprawności.**

Na wniosek osoby zainteresowanej w legitymacji wpisuje się stopień niepełnosprawności oraz symbol przyczyny niepełnosprawności.

Analogiczną legitymację powiatowy zespół wystawia osobie poniżej 16 r. życia, posiadającej prawomocne orzeczenie o niepełnosprawności.

Potrzeba wsparcia to następstwo braku lub utraty autonomii fizycznej, psychicznej, intelektualnej lub sensorycznej. Przy ustaleniu potrzeby wsparcia bierze się pod uwagę, adekwatnie do wieku oraz rodzaju niepełnosprawności, zdolność osoby do samodzielnego wykonywania określonych czynności, związanych z obszarami codziennego funkcjonowania oraz rodzaj wymaganego wsparcia, z uwzględnieniem konieczności wsparcia przez inną osobę lub technologię wspomagającą, mającą na celu

zapewnienie zwiększenia lub utrzymania niezależności osoby niepełnosprawnej. **Potrzebę wsparcia ustalają specjaliści, będący członkami wojewódzkich zespołów do spraw orzekania o niepełnosprawności**, osobie mającej orzeczenie o stopniu niepełnosprawności lub równoważne, na jej wniosek lub (w przypadku osoby niezdolnej do samodzielnego podejmowania decyzji) na wniosek jej przedstawiciela ustawowego albo, za ich zgodą, na wniosek ośrodka pomocy społecznej lub centrum usług społecznych. **Od decyzji ustalającej poziom potrzeby wsparcia przysługuje wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy do wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności, składany w terminie 14 dni od dnia doręczenia decyzji.** Decyzję ustalającą poziom potrzeby wsparcia wydaje się na okres, na który osoba została zaliczona do osób niepełnosprawnych na podstawie ostatecznego orzeczenia, ustalającego stopień niepełnosprawności, jednakże nie dłużej niż na 7 lat. Jeżeli wniosek o wydanie kolejnej decyzji ustalającej poziom potrzeby wsparcia został złożony w okresie ważności poprzedniej decyzji, to zachowuje ona ważność do dnia, w którym kolejna decyzja ustalająca poziom potrzeby wsparcia stanie się ostateczna, nie dłużej jednak niż przez 6 miesięcy. **Poziom potrzeby wsparcia ustala się w wartościach punktowych w skali od 0 do 100** na podstawie obserwacji, wywiadu bezpośredniego oraz oceny funkcjonowania osoby ubiegającej się o ustalenie poziomu potrzeby wsparcia, przy zastosowaniu formularza w zakresie ustalania poziomu potrzeby wsparcia dla osób zaliczonych do stopnia niepełnosprawności, a także na podstawie informacji wskazanych w [kwestionariuszu samooceny trudności w zakresie wykonywania czynności związanych z funkcjonowaniem](#), dołączonym do wniosku o ustalenie potrzeby wsparcia.

Rozporządzenie MRiPS z 23 listopada 2023 szczegółowo określa, m.in., standardy w zakresie ustalania potrzeby wsparcia i jej poziomu dotyczących wykonywania określonych czynności, związanych z obszarami codziennego funkcjonowania, z uwzględnieniem wag danych czynności, wyrażonych w wartościach punktowych oraz rodzaju wymaganego wsparcia i jego częstotliwości. **Potrzebę wsparcia ustala się przez ocenę w 32 czynnościach związanych z obszarami codziennego funkcjonowania**, takich jak: zmiana pozycji ciała, poruszanie się w znanym i w nieznanym środowisku, sięganie, chwytanie i manipulowanie przedmiotami użytkowymi, przemieszczanie się środkami transportu, klasyfikacja docierających bodźców, przekazywanie informacji innym osobom, prowadzenie rozmowy, opanowanie nowej umiejętności praktycznej, koncentrowanie się na czynności, korzystanie z urządzeń i technologii informacyjno-komunikacyjnych, mycie i osuszanie całego ciała, rąk i twarzy, pielęgnowanie poszczególnych części ciała, troska o własne zdrowie, korzystanie z toalety, ubieranie się, jedzenie i picie, stosowanie zalecanych środków terapeutycznych, realizowanie wyborów i decyzji, pozostawanie w domu samemu, nawiązywanie kontaktów, kontrolowanie własnych zachowań i emocji, utrzymywanie kontaktów z bliskimi, tworzenie bliskich relacji z innymi osobami, kupowanie artykułów codziennej potrzeby, przygotowywanie posiłków, dbanie o dom, ubrania i obuwie, dokonywanie transakcji finansowych, rekreacja i organizacja czasu wolnego, załatwianie spraw urzędowych, realizowanie dziennego rozkładu zajęć. Dla każdej czynności związanej z obszarami codziennego funkcjonowania, jeżeli osoba zainteresowana nie ma zdolności do samodzielnego wykonania czynności, określa się rodzaj oraz częstotliwość wymaganego wsparcia, którym jest przypisana określona wartość punktowa: wsparcie towarzyszące (0,80), wsparcie częściowe (0,90), wsparcie pełne (0,99) i wsparcie szczególne (1,00) udzielane czasami (0,50), często (0,75), bardzo często (0,95), albo zawsze (1,00). Wartość punktową potrzeby wsparcia dla każdej czynności związanej z obszarami codziennego funkcjonowania określa się jako iloczyn współczynnika określającego zdolność do samodzielnego wykonywania czynności, rodzaju wymaganego wsparcia, współczynnika częstotliwości wymaganego wsparcia i wagi (4,0) przypisanej do danej czynności. Poziom potrzeby wsparcia jest wyrażony wartością punktową stanowiącą sumę 25 najwyższych iloczynów ustalonych dla czynności związanych z obszarami codziennego funkcjonowania. Czynności związane z obszarami codziennego funkcjonowania, opisy tych czynności, rodzaje niepełnosprawności, zdolność do samodzielnego wykonywania czynności, rodzaje wymaganego wsparcia i określenie jego częstotliwości, wraz z przypisanymi wartościami wag i współczynników, określa [formularz](#), stanowiący załącznik do rozporządzenia.